



T J A L E G E

Priïhtjhvoesse





Prihtjhvoesse

Daennie tjaalegisnie åadtjoeh lieredh guktie prihtjhvoessem gårrodh. Datne åadtjoeh daejredh maam daarpesjh jih guktie gårrodh.

Lohkh tjaalegem, veartesjh guvvide jih pröyvh jijtje gårrodh!





Vætnoe

baarkohkh guksie voesse
gamhtsh gierehtse muadta nejpie
gapta naehpie tjohpe baarkohkh
voedtegh svaalhtja ditniebeelhte dahpe bongke
gaalsohkh gåptoe boengeskuvmie gjerhkeme
baegkie deajvoe prihtjhvoesse reagka soehpenje
treavka gaeblehke skænhka vaanhtsh
naaloegåetie goebpegh

Bovtse gaajh vihkeles saemide orreme, dej beeli jih aaj daan biejjen. Jih ij barre beapmoej gaavhtan. Bovtse aaj joekoen vihkeles gosse vytnesjidh. Bovtseste maehtebe dovne vaarjoeh, gaamegh jih deerpegh vytnesjidh.

Dueljiah, tjåervieh, mårroeh, moerh, fijferh, baarhkoeh, sjædtoeh jih roehrtsh eatnamistie åadtjobe. Åadtjobe gaajhkem eatnamistie maam daarpesjibie, jis mijjeh barre daejrebe gusnie gaavnebe jih guktie darjodh. Åvtesne ij naan jeatjah raerie, jis maam daarpesji dellie tjoeveri jijtje dam darjodh. Jih díhre maahtoe, vætnoen bijre, boelveste måbpan vadtasovveme. Jih daan biejjen annje jijnjh væjkales vytnesjæjjah.



Maam daarpesjh?



Skaerrie jih skrovre



Skaarja



Soenh jallh
fabrihkesoehn



Væjroe



Aejmie jih
naaloegåetie



Soermegåetie

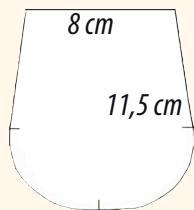


Plæjjohke

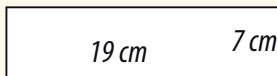


Væjjoem darjodh

Veartesjh lissiem. Desnie væjjoe.
Biejh væjjoem skærrien nille jih guvvedh
plæjjohkinie bijre dam væjjoem.



*Daestie edtjh göökte
utnedh. Mujtiah aaj
mierhkide skærrien nille
tjaeledh.*

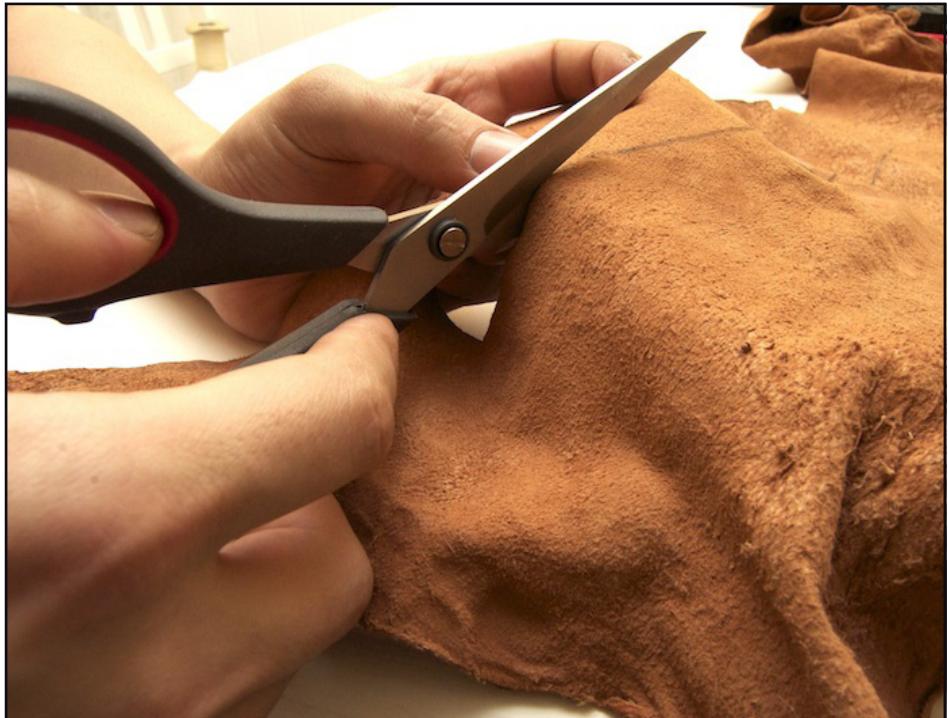


*Daestie edtjh göökte
utnedh.*



*Daestie edtjh aktem
utnedh. (Jis ih dan stoer-
re skærrie utnieh, dellie
maahtha dam
guektelen juekedh.)*

Bietskedh dellie!



Bietskiedimmien mænngan daejtie stuhtjide
åtnah:

Leahta



Betnie

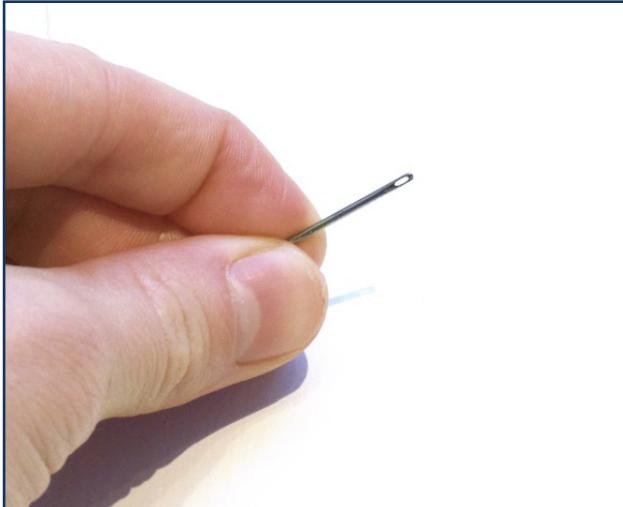


Tjiepie

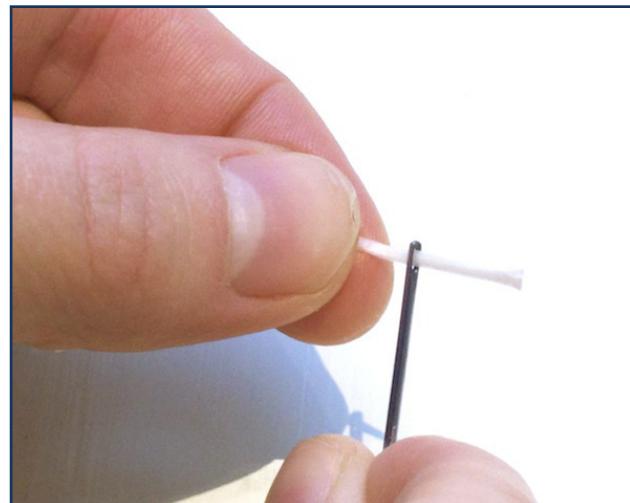




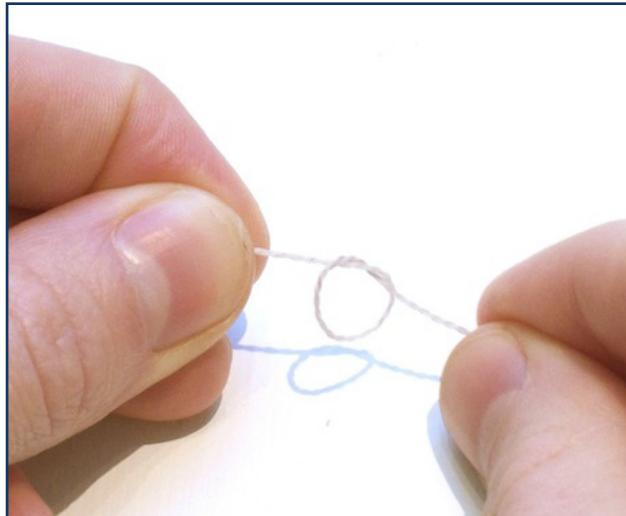
Sjelmiehtidh jïh tjoelmedidh



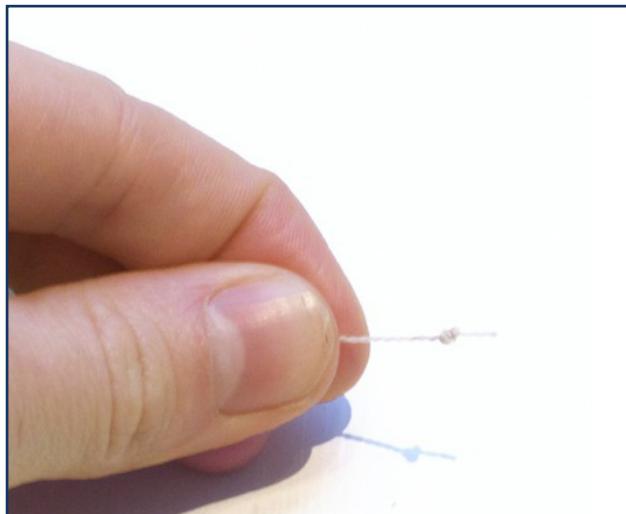
Sjelmie



Sjelmiehtidh



Tjoelmedidh



Tjoelme



Dierie

Dieriem åtnah juktie saejmie edtja dovhtehke sjidtedh. Vaeltieh dieriem skåerreste jallh skrovreste. Dah dierieh mah nuelesne leah 1,2 cm gamte.



Kruana

Rööpses

Plaave

Provne



Gåarodh



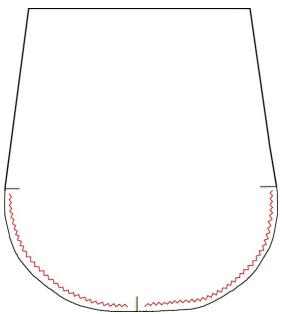
Voestegh tjoerh betniem gåarodh. Biejh dah betniestuhtjh tjåanghkan guktie aeriebielie lea aeriebielien vööste.
Biejh dieriem dej stuhtji gaskem jih gåaroeh.



Dellie edtjh betniem jih leahtam gåarodh.
Biejh dieriem gaskese.
Gosse mierhkese båatah, dellie edtjh aelkedh snårredh.



Snårredh

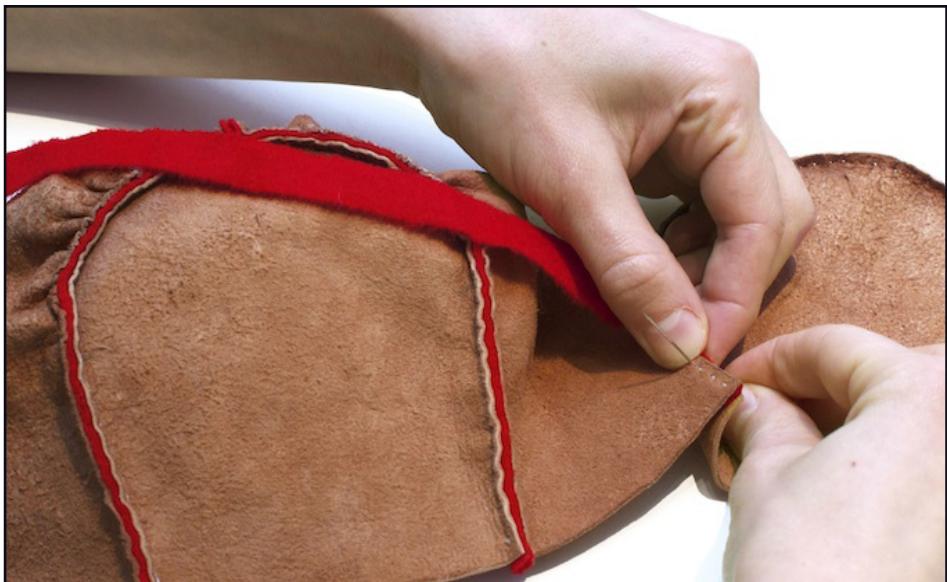


Dej sïevi gaskem edtjh snårredh.



Vihkeles leahtam jïh dieriem eensilaakan
steeredh gosse betniem snårreminie

Darjoeh seammalaakan mubpine bïeline aaj.
Gåaroeh jïh snårrh.



Daelie datne gåabpegh bielieh gååreme. Dellie maahtah marngestidh.

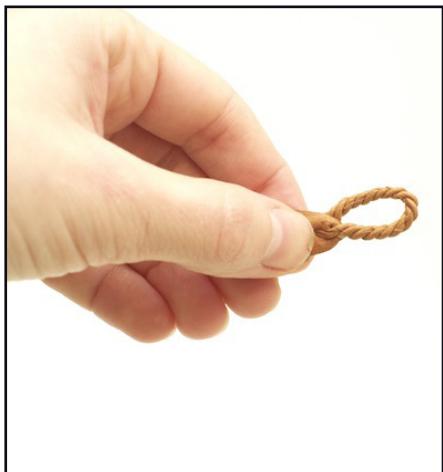




Gavlem darjodh



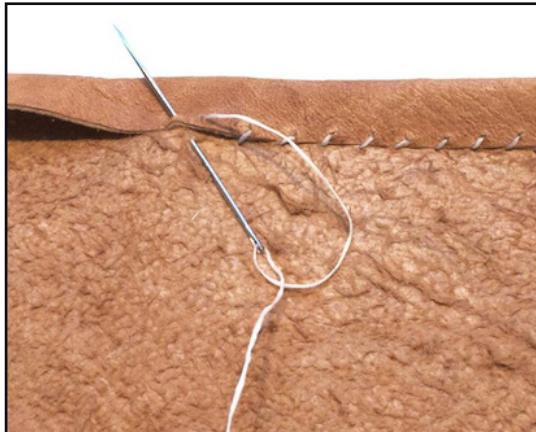
Daelie edtjh gavlem darjodh. Bietskedh göökte jallh golme garhtsh jissehts skåerreste jih dan mænngan pruvnieldidh.



Gosse naaken centimeeterh pruvniel-damme, jih dah gietjeh tjåanghkan biejeme, dellie díhte gavle riejries.



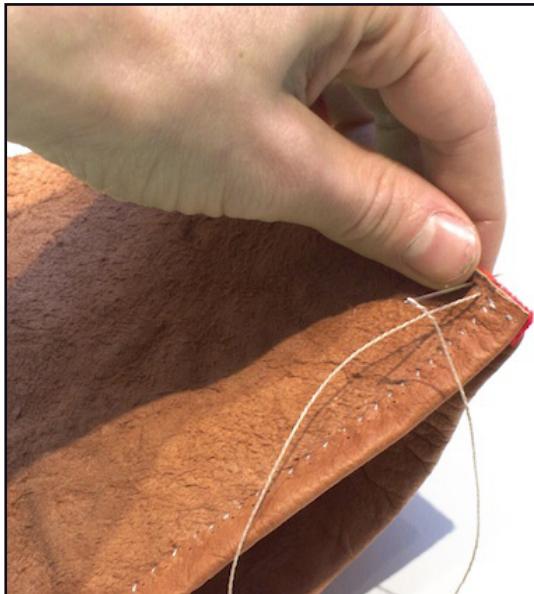
Tjiepiem gåarodh



Daelie maahtah tjiepine aelkedh. Voestegh edtjh budtedh. Marngesth dam guhkemes bieliem jissiebielien vööste jih gåaroeh.

Jijtje veeljh mejtie sijhth snärrestahkem utnedh jallh ij. Díhte guv-vie garrabielesne vuesehte tjiehpie snärrestahkine. Díhte mubpie guvvie vuesehte guktie daate príhtjvoesse sjædta.





Biejh dejtie åeniehkommes bielide tjåanghkan, aeriebielie aeriebielien vööste jih gåaroeh.

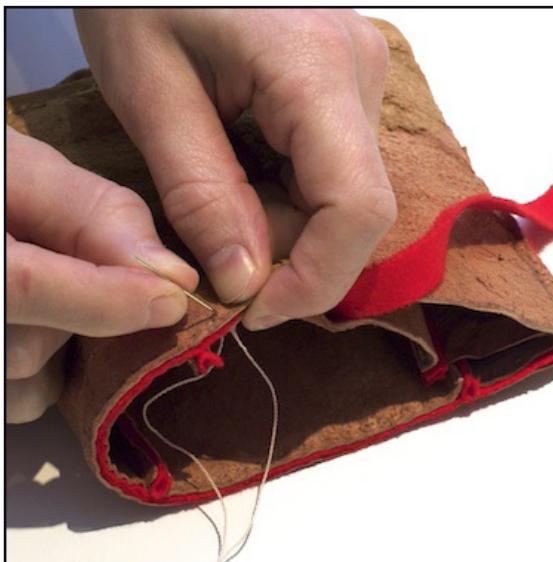


Gosse naaken centimeeterh gååreme, dellie edtjh gavlem diebrehtidh.

Biejh gavlem gaskese, jih gåaroeh guktie dibrelostoe.



Gosse tjiepiem gååreme,
dellie maahtah dam
mubpiem stuhtjem tjiepien
sijse biejedh.



Biejh dieriem gaskese,
jih gåaroeh.



Duahpah jīh gåårtenje

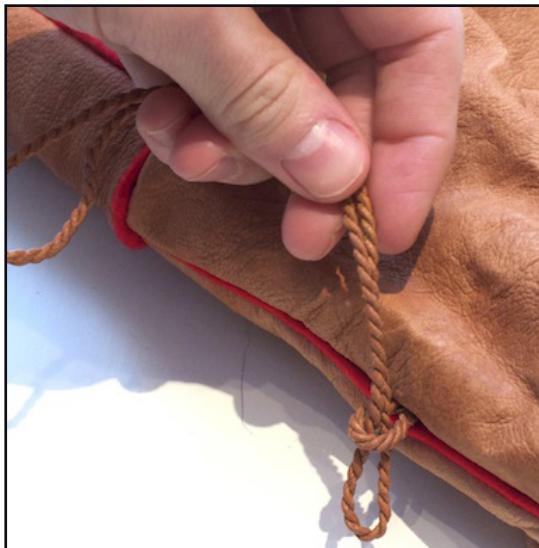


Bietskedh guhkies garhtsh
jīh pruvneldh. Dellie edtjh
gåårtenjem darjodh.
Pruvneldh guktie gåårtenje
sjædta medtie 50 cm.
Darjoeh aktem duahpam
fierhten geatjan.





Dallah riejries



Dellie edtjh g  rtenjem
gavlese dibrehtidh.



J  h minngemes
maahtah tjoelmedh.



Dellie riejries

Jih dellie maa riejries.





Príhtjegem jovkedh

...
Gåetien almetjh joe dállem biejeme
Giemhpestahkesne príhtjhgiebnie.
Príhtjhgiebnie bååvse.
Príhtjege joe gaervies
Guksiem jih tsaapestahkem voesesteh
ohtsedidh.
Tsaapedh.
Gåksan tsaapedh.
Príhtjegem tsaapestahken bijjelen
gurkedh.
Príhtjegem jovkedh.

...
Raajesh tjihtesistie "Lierhkelidh".
Tjaelije: Ella Holm Bull.
Ov-messie darjomes.2000.



Laavenjassh

1. a) Mij lea vætnoe?
b) Mij lea vytnesjidh jih mij lea vytnesjæffa?
c) Mestie gåarede vytnesjidh?
d) Datne naan aejkien vytnesjamme? Maam dellie dorjeme?

2. a) Maam daarpesjh gosse edtjh prihtjhvoessem
gåarodh?
c) Mij lea dierie? Jih man åvteste dam utnedh?
d) Mïsse prihtjhvoessem utnedh?

3. a) Guvvedh aktem prihtjhvoessem jih vuesehth gusnie
dah stuhtjh: betnie, tjiepie jih leahta.
b) Guvvedh gaajhkem maam daarpesjh gosse edtjh
prihtjhvoessem gåarodh.

4. a) Lohkh tjaalegem, veartesjh guvvide jih pröyvh
jijtje prihtjhvoessem gåarodh.
b) Tjaelieh jallh/jih guvvedh maam datne darjoeh.
c) Soptsesth jih tjelkesth maam darjoeh.

5. Man åvteste dan vihkeles maahtoem vytnesjimmien
bijre vaarjelidh?

6. Mïsse prihtjhvoessem utnedh jis ih prihtjegem jovkh?

7. Lohkh tjihtesem minngemes sæjrosne. Tjaelieh
tjihtesem mij aamhtesasse sjeahta.



Baakoelæstoe

Saemiengieleste - daaroengielese:

aejmie – skjærnål	deerpegh – utstyr
aeriebielie – hårsid av barket skinn	dibrehtidh – feste
annje – ennå	dibrelastedh – å feste seg
baarkhœ – bark	dierie – mellomlegg
baarkohkh – sko av barket avhåret skinn	ditniebeelhte – tinnbelte
baegkie – grime	dovhtehke – tett
betnie – bunn, bunnstykke	duahpa – dusk
betniestuhtjh bunnstykker	dueljie – skinn med hår
biejedh IV– legge, sette	eatneme – jorden
bielie – side	eensilaakan – skikkelig
bietskiedidh – klippe	fabrihkesoene - fabriksene
bietskiedimmie – klipping	fierhten geatjan – til hver ende
bijjelen - over	fifere – rilkule på tre
bijre – om, rundt	gaalsohkh – bellinger, leggings
boelveste måbpan – fra en generasjon til neste	gaamegh – sko
boengeskuvvmie – barmklede	gaavhtan – på grunn av
bongke – pung	gaavnédh IV – finne
budtedh VI– kante	gaeblehke - sekk
bååvsedh V - koke over	gaervies - ferdig
daarpesjidh – behøve	gamhtsh – skinnhansker
daestie – av dette	gamte – bred
dahpe – slire	gappa – kofte
dallah – straks	garhtse – skinnremse
deajvoe - osteform	gaskem – mellom
	gaskese – (til) mellom
	gavle – løkke
	gierehtse – pulk

giemhpestahke - stav som man holder kaffekjelen på	mubpie – andre
gierhkeme – komse	mujhtedh I– huske
gietjie – ende	mænngan – etter, etterpå
goebpegh – bellingsko	måaroe – bein
guektelen juekedh - dele i to	naaken – noen
guhkemes – lengste	naaloegåetie – nålhus
guhkies – lang	naehpie – melkekopp
guksie – trekopp, kokse	nejpie – kniv
gurkedh VI- helle (noe)	nille – (til) på, oppå
guvvie – bilde	nuelesne – under
guvviedidh – tegne, ta bilde	ohtsedidh - lete etter
gåarodh II- sy	plaave – blå
gåabpegh – begge	plæjjohke – blyant
gåptoe – kofte	prihtjhvoesse – kaffepose
gåårtenje – tvinnet skinnremse	provne – brun
jeatjah – annet, andre	pruvnieldidh – tvinne, flette
jijtje – selv	raerie - råd
jissehts – tynn	reagka – lassoring, ring
jissiebielie – kjøttside av barket skinn	riejries – ferdig
joekoen – særdeles,veldig	roehtse – rot
kruana – grønn	rööpses – rød
leahta – midtstykke av kaffepose	saejmie – sørn
lissie – tillegg, vedlegg	seammalaakan – på samme måte
maahtoe – kunnskap	sieve – strek
magkeres – hvilken	sijse – inn i
marngestidh – vrenge	sjiehtedh IV - passe
medtie – cirka	sjædtoe – vekst
mierhke – merke	sjelmie – nåløye
minngemes – til slutt	sjelmiehtidh – tre tråd i nål
moere – tre	skaarja – saks
muadta – pels	skrovre – klede
mubpine bieline – med den andre siden	skænhka – skinnbukse
	skærrie – skinn
	snårredh IV – rynke
	snärrestahke – snørerem, rynkedel
	soehpenje - lasso

soene – sene
soermegåetie – fingerhus
steeredh VI– å holde
stuhtje – stykke
svaalhtja – skinnkofte
tjepie – øverste del av kaffepose
tjihtese - dikt
tjoelme – knute
tjoelmedh IV,**tjoelmedidh** – slå en knute på tråd, knyte igjen
tjohpe – lue
tjåanghkan – sammen
tjåervie – horn
treavka – ski
tsaapedh IV - karve opp
tsapestahke - kaffekjøtt

tsaekedh I– putte, stikke inn, ta på
vaanhtsh – votter
vaarjoeh – klær
vadtasovvedh IV– bli gitt
veeljedh – velge
vihkeles – viktig
voedtegh – skoband
vööste – mot
væjjoe – mørnster
vætnoe – sløyd, handarbeid
vuesiehtidh – vise
vytnesjæjja – sløyder
vytnesjidh – sløyde
åelkiesbielie – høyre side
åeniehkommes – kortest
åvtesne – tidligere, før

Daaroengielleste - saemiengiellese:

andre – mubpie
annet, andre – jeatjah
av dette/fra dette – daestie
bark – baarkoe
barmklede – boengeskuvmie
begge – gåabpegh
behøve – daarpesjidh
bein – måaroe
bellinger, leggings – gaalsohkh
bilde – guvvie
bli gitt – vadtasovvedh
blyant – plæjjohke
blå – plaave
bred – gamte
brun – provne
bunn, bunnstykke – betnie
bunnstykker – betniestuhtjh

cirka – medtie
dele i to - guektelen juekedh
dusk – duahpa
ende – gietjie
ennå – annje
etter, etterpå – männgan
fabriksene – fabrihkesoene
ferdig – riejries
feste – dibrehtidh
feste seg – dibrelostedh
fingerhus – soermegåetie
finne – gaavnedh
fra en generasjon til neste – boelveste måbpan
før i tiden – dej beeli
først – voestegh
grime – baegkie

grønn – kruana	med den andre siden – mubpine
holde – steeredh	bieline
horn – tjåervie	melkekopp – naehpie
huske – mujhtedh	mellom – gaskem
hvilken – magkeres	mellomlegg – dierie
høyre side – åelkiesbielie	merke – mierhke
hårside av barket skinn – aeriebielie	midtstykke – leahta
inn i – sijse	mot – vööste
jorden – eatneme	mønster – væjjoe
kaffepose – prihtjhvoesse	noen – naaken
kante – budtedh	nålhus – naaloegåetie
kjøttside av barket skinn – jissiebielie	nåløye – sjelmie
klede – skrovre	om, rundt – bijre
klippe – bietskiedidh	osteform – deajvoe
klipping – bietskiedimmie	pels – muadta
klær – vaarjoeh	pulk – gierehtse
kniv – nejpie	pung – bongke
knute – tjoelme	putte, stikke inn – tsaekedh
knyte igjen, slå en knute å en	på grunn av – gaavhtan
tråd – tjoelmedidh, tjoelmedh	på samme måte – seammalaakan
kofte – gapta, gåptoe	rot – roehtse
komse – gjérhkeme	rynze – snárredh
kortest – åeniehkommes	rød – rööpses
rikule på tre – fijfere	råd – raerie
kunnskap – maahtoe	saks – skaarja
lang – guhkies	sammen – tjåanghkan
lasso – soehpenje	sekk – gaeblehke, voesse
lassoring, ring – reagka	selv – jijtje
legge – biejedh	sene – soene
lengste – guhkemes	side – bielie
lue – tjohpe	ski – treavka
løkke – gavle	skikkelig – eensilaakan
	skinn (barket, uten hår) – skåerrie
	skinn med hår – dueljie

skinnbukse – skænhka	til hver ende – fierhten geatjan
skinnkofte – svaalhtja	(til) mellom – gaskese
skinnhansker – gamhtsh	(til) på – nille
skinnremse – garhtse	til slutt – minngemes
skjærenål – aejmie	tillegg, vedlegg – lissie
sko – gaamegh	tinnbelte – ditniebeelhte
sko av barket avhåret skinn – baarkohkh	tre – moere
skoband – voedtegh	trekopp, kokse – guksie
slire – dahpe	tre på nål – sjelmiehtidh
sløyd, handarbeid – vætnoe	tvinne, flette – pruvnieldidh
sløyde – vytnesjidh	tvinnet skinnremse – gåårtenje
sløyder – vytnesjæjja	tynn – jissehts
snørerem - snårrestahke	under – nuelesne
straks – dallah	utstyr – deerpegh
strek – sïeve	vekst – sjædtoe
stykke – stuhtje	velge – veeljedh
sy – gåarodh	vrenge – marngestidh
særdeles – joekoen	viktig – vihkele
søm – saejmie	vise – vuesiehtidh
tett – dovhtehke	votter – vaanhtsh
tidligere, før – åvtesne	øverste del av kaffepose – tjiepie



Aajge

Påastesijjie:
Postboks 301
7361 Røros

Guessiesijjie:
Sundveien 12
7374 Røros

Tlf. 72 41 93 00 (Rørosen jåarhkeskuvle)
Fax 72 41 93 45

www.aajge.no